
UVODNIK

Poštovane čitateljice i čitatelji, ovogodišnji broj *Zbornika radova Filozofskog fakulteta u Splitu* donosi deset znanstvenih radova, od kojih tri potpisuju strani autori te ih je pet napisano na engleskome, a pet na hrvatskome jeziku. Osim radova iz polja filologije, u ovome broju čitateljima donosimo i radove iz polja povijesti umjetnosti. Među navedenima, šest članaka nosi kategorizaciju izvorni znanstveni rad, tri prethodno priopćenje, a jedan članak kategoriziran je kao pregledni rad. Isto tako, u ovogodišnjemu broju našeg časopisa čitatelji mogu pročitati i priloge koji ne podliježu recenzentskom postupku: tri prikaza i jednu vijest o održanoj konferenciji.

U članku *Supstitucija kulturnih elemenata u sinkronizaciji i podslovljavanju filmova s engleskoga na talijanski jezik* autorica Andrea Rogošić polazi od pretpostavke da elementi izvorne kulture koji u ciljnome jeziku nemaju odgovarajući ekvivalent predstavljaju jedan od najvećih izazova u procesu prevođenja. Prilikom prevođenja takvih elemenata, kako autorica navodi, potrebno je posegnuti za intervencijskim prijevodnim strategijama kako bi se postigle dinamičke ili funkcionalne ekvivalencije teksta odnosno njegova *skoposa*. Autorica primjećuje da je primjena strategije supstitucije, koja podrazumijeva radikalniji semantički pomak od izvornika, posebice učestala u kontekstu humorističnih audiovizualnih tekstova, čiji je primarni *skopos* postizanje istovjecnog humorističnog učinka u ciljnome tekstu. Kulturna supstitucija podrazumijeva zamjenu izvornoga elementa kulture elementom ciljne kulture ili pak elementom treće kulture ako je ciljnoj publici bliži i razumljiviji od izvornoga. Situacijska se supstitucija ostvaruje zamjenom kulturno uvjetovanoga elementa iz izvornika elementom koji nije kulturno uvjetovan i ne mora nužno biti izravno povezan s izvornim elementom, ali se njegovom primjenom ostvaruje *skopos* teksta. U ovome radu analizira se primjena supstitucije kulturnih elemenata u sinkronizacijama s engleskoga na talijanski jezik na korpusu pet filmskih komedija. Provedenim istraživanjem usporednom je analizom sinkronizacija i podslova ustanovljeno da je primjena supstitucije u podslovljavanju znatno rjeđa nego u sinkronizaciji, što se tumači kao posljedica supostojanja izvornoga zvučnog zapisa i podslova koji u ciljne publike potencijalno mogu dovesti u pitanje kredibilitet prijevoda. Kulturna je supstitucija, zaključuje autorica, primjenjivana u znatno većemu broju slučajeva od situacijske upravo zbog toga što gubitak kulturno uvjetovanoga elementa podrazumijeva i gubitak aluzije, a time i smanjenje humorističnog učinka. Skroman udio primjera supstitucije elementima ciljne kulture govori u prilog činjenici da prevoditelji nisu težili radikalnomu podmaćivanju ciljnoga teksta, a njihov pristup supstituciji upotrebe elemenata treće kulture upućuje na uvažavanje koncepta kulturne udaljenosti.

Izložbeni program umjetničkoga salona Galić u vrijeme poraća (1945. – 1949.) članak je autora Dalibora Prančevića. U članku se pruža uvid u povijest jednoga od izrazito važnih umjetničkih salona za artikulaciju splitskoga likovnog života, salona Galić, koji je svečano otvoren 1924. godine kao privatna inicijativa obrtnika Ivana Galića (1884. – 1961.), a nakon kupoprodajnoga ugovora 1961. godine postao je vlasništvo Grada Splita i nekadašnje Općine Split. Iste godine predan je ULUH-ovoj Podružnici za Dalmaciju pa se u rukama toga umjetničkoga udruženja i njegovih pravnih sljednika nalazi sve do danas. Njegova je važnost danas naglašena i utvrđenim mu svojstvom kulturnoga dobra, stoga se kao takav upisuje u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Popis zaštićenih kulturnih dobara i to 2014. godine (Arhiva HULU-a Split 2014). Autor polazi od činjenice da se dosad malo pozornosti posvećivalo izložbenomu programu koji se u Salonu događao nekoliko prvih poslijeratnih godina i to u jeku korjenitih promjena društvene i političke paradigme. Iz uvida u kronologiju izložaba i njihovih analiza koji se navode u članku, razvidno je da je Umjetnički salon Galić, u periodu kada je još bio u vlasništvu Ivana Galića, pa i u vremenu neposrednoga poraća, bio vrlo dinamičan izložbeni prostor te da se, uz likovne izložbe koje mahom organiziraju umjetnici i kulturni radnici, u tom prostoru upriličuju i izložbe različitih drugih profila koje, primjerice, slave Narodnooslobodilačku borbu, ali donose i druge teme vezane za obnovu i sigurnost zemlje te gradnju novoga socijalističkoga poretka. Te su izložbe organizirale brojne druge neumjetničke organizacije i udruženja. Osim navedenoga, iz istraživanja provedenoga u članku saznajemo da su gotovo sva likovna događanja bila dio šire osmišljenih manifestacija i festivala, čime se postizala jača kohezija svih sektora rada i djelovanja te njihova prepletenost i,

na koncu, zajedničko sudjelovanje u izgradnji novoga socijalističkoga društva. Jednako tako, tada su se većinom priređivale kolektivne izložbe te se pozornost posvećivala otkupima umjetnina za muzejske i druge javne zbirke. Tek je 1949. godine održana samostalna izložba samo jednoga umjetnika, Petra Mitrovića, ali je i onda bila organizirana kao dio šire festivalske manifestacije. Iz svega navedenoga, mnogo se toga može saznati o vremenu koje se, kada je riječ o novim orijentacijama u umjetnosti i jačoj rekonstrukciji i konsolidaciji modernističkoga likovnog govora, iz temelja promijenilo u desetljeću koje je slijedilo.

U članku *Urbanitet kao generator krize: Andrea De Carlo i fenomenologija otoka* autorica Antonela Marić pristupa analizi romana suvremenoga talijanskog autora Andree De Carla polazeći od prostora otoka kao privilegiranoga distopijskog prostora. Cilj provedenoga istraživanja bio je ispitati u kojoj se mjeri prostor otoka percipira kao svojevrsno imaginarno *nemjesto*, kako ga Augé naziva, kao prostor bijega od urbaniteta, interpretiranoga kao ambijent grada koji u njegovu stanovniku uzrokuje osjećaj tjeskobe i kriznih stanja. Autorici članka ne promiče da je De Carlov prijelaz usmjeren prema gradskim institucijama koje smatra opsoletnima i arhaiziranim te da u svojim gnjevnim opisima ljudi i fenomena u društvu ne šteti ni malograđanski mentalitet ni nekadašnju aristokraciju. De Carlo progovara o globalnim politikama i trendovima, elitizmu nekolicine i konformizmu mnogih te krizi pojedinca fokusirajući se na nemogućnost borbe protiv sve invazivnijega konzumerizma i hipokrizije, koji se uglavnom osjećaju u urbanim središtima, u gradovima, gdje je čovjek zaboravio i zanemario svoju pravu, istinsku prirodu. Kriza se, u De Carlovim romanima, smatra Antonela Marić, osjeća prije svega u gradovima, ali i u metaforičkim *nemjestima*, naizgled samodostatnima, ponekad i nestvarno rajska (Bachelard), poput otoka, kuće, prostora na osami i sl., koje autor prispodobljuje u svojim djelima. Autorica zaključuje da De Carlo njeguje stalan odnos ljubavi i mržnje prema svom rodnom gradu Milanu dok govori o dominaciji i konfrontaciji novostečenih i novonametnutih društvenih vrijednosti te da favorizira prostor otoka prepoznajući ga kao metaforu utopijskoga mjesta koje pruža sigurnost u bijegu od urbaniteta.

Ainominova Ayu, Sayit Abdul Karim, Gordan Matas i Suryo Sudiro autori su članka *Exploring Junior High School Students' Perceptions of Realia-Based Scaffolding during EFL Speaking Activities*, u kojem se polazi od činjenice da podučavanje govornih vještina na engleskome jeziku učenika srednjih škola predstavlja velik izazov za učitelje engleskoga kao stranoga jezika jer učitelji engleskoga jezika moraju poticati govorne vještine učenika služeći s nastavnim pomagalicama, a jedno od njih jesu i predmeti iz svakodnevnoga života. Cilj je ovoga istraživanja ispitati i analizirati percepcije učenika o uporabi tih predmeta te uočiti prepreke koje nastaju prilikom njihove uporabe u nastavi engleskoga jezika u školi Sekolah Menengah Pertama Negeri (SMPN) 1 Dlingo. Istraživanje je provedeno s 36 učenika u dobi između 15 i 16 godina koji su tijekom akademske godine 2024./2025. pohađali IX B razred škole SMPN 1 Dlingo. Ispitanici su tijekom provođenja istraživanja pohađali nastavu engleskoga jezika dulje od pet godina te su bili na nižoj srednjoj razini znanja poznavanja jezika. U istraživanju je primijenjen pristup mješovite metode prikupljanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Na početku istraživanja primijenjen je *online* upitnik kako bi se odredila percepcija učenika o uporabi predmeta iz svakodnevnoga života u nastavi engleskoga jezika. Dobiveni rezultati analizirani su prema 4-stupanjskoj *Likertovoj ljestvici*. Pored toga, proveden je polustrukturirani intervju s trojicom učenika kako bi se uočile i izdvojile prepreke na koje učenici nailaze kada govore engleski jezik uz upotrebu predmeta iz svakodnevnoga života. Rezultati provedenoga istraživanja analizirani su primjenom interaktivnih modela koje predlažu Miles i Huberman (1994). Prikupljeni podatci uputili su na to da je većina ispitanika imala pozitivno mišljenje o upotrebi predmeta iz svakodnevnoga života u poboljšanju govornih vještina učenika.

U članku *Kristofor Kolumbo u djelima Giacoma Leopardija: Spoj povijesne stvarnosti i književne interpretacije* autorice Eliana Moscarda Mirković i Giulia Fratini analiziraju prikaz Kristofora Kolumba u književnom opusu glasovitoga talijanskog pisca, pjesnika i filozofa Giacoma Leopardija, čija su djela od posebnoga značenja za talijansku i svjetsku književnost. U članku se posebna pozornost posvećuje književnim, filozofskim i povijesnim reminiscencijama njegova značenja u četirima žanrovski različitim, ali tematski povezanim tekstovima. Kolumbov lik pojavljuje se u djelima *Storia dell'astronomia dalla sua origine fino all'anno MDCCCXIII* (*Povijest astronomije od*

njezina nastanka do godine 1813.), *Saggio sopra gli errori popolari degli antichi* (Esej o raširenim zabludama u starih naroda), *Ad Angelo Mai* (Angelu Maiju), *Dialogo di Cristoforo Colombo e di Pietro Gutierrez* (Dijalog Kristofora Kolumba i Pietra Gutierrez), kao i u nizu kraćih fragmenata u kojima se manifestira njegova simbolička višeslojnost. Autorice polaze od pitanja na koji način Kristofor Kolumbo, kao povijesna ličnost i književni simbol, postaje nositeljem ključnih problema Leopardijeve misli, poput ljudske težnje za spoznajom odnosa između razuma i iluzije te napetosti između junaštva i tragične svijesti o ograničenosti ljudske egzistencije. Analizom književnih, filozofskih i povijesnih utjecaja u ovome članku nudi se dublje razumijevanje Leopardijeve reinterpretacije Kolumba i njegova značenja u širem kontekstu moderniteta i književnoga kanona. Autrice tvrde da Kolumbov lik prolazi izrazitu simboličku transformaciju: od protoznanstvenoga „čarobnjaka“ u ranim proznim tekstovima, preko uzvišenoga otkrivača i povijesnoga junaka u lirskom izrazu, do filozofski reflektirajućega pojedinca u dijaloškom obliku. Koristeći se komparativnom metodom, intertekstualnu analizu i kontekstualizaciju unutar europske književne i filozofske tradicije, u radu se pokazuje kako Leopardi povijesni lik Kolumba reinterpretira kao simbol modernoga subjekta. Kolumbo se prikazuje kao figura koja oscilira između mita i povijesti, ideala i razočaranja, potrage za istinom i suočavanja s njezinom nedostižnošću, kao lik koji nadilazi granice povijesne ličnosti te postaje nositeljem autorove estetske osjetljivosti i artikulacije temeljnih egzistencijalnih pitanja.

Eva Jakupčević i Gloria Vickov u svojem istraživanju polaze od pretpostavke da diskursne oznake imaju ključnu ulogu u olakšavanju razumijevanja učenicima engleskoga kao stranoga jezika i pomažu im u snalaženju u složenome komunikacijskom učioničkom okružju (Walsh 2013). U članku *Pragmatic Functions of the Discourse Marker "and" in Croatian EFL Teacher Talk* autorice se vode činjenicom da diskursne oznake pospješuju koherentnost i tečnost govornoga diskursa podjednako pridonoseći razumijevanju i interakciji. Osim što pomažu u strukturiranju diskursa, diskursne oznake omogućuju nastavnicima jasno signaliziranje odnosa među različitim dijelovima nastavnoga sata olakšavajući učenicima razumijevanje nastavnoga sadržaja. Autorice ističu da se do danas mnogo pozornosti u istraživanjima posvetilo upotrebi diskursnih oznaka kod učenika i, u manjoj mjeri, nastavnika engleskoga kao stranoga jezika, ali da nedostaje istraživanja o specifičnoj upotrebi riječi *and* kao diskursne oznake, osobito u kontekstu nastave engleskoga jezika. Većina istraživanja diskursa nastavnika govora usredotočena je na širi raspon diskursnih oznaka, bez detaljnije analize uloge pojedinih oznaka u strukturiranju pedagoškoga diskursa. Stoga se ovim istraživanjem nastoji popuniti upravo ta praznina kvalitativnom analizom diskursne oznake *and* u govoru hrvatskih nastavnika engleskoga jezika. U istraživanju je sudjelovalo osam nastavnika koji rade s učenicima osnovnoškolskoga (12–13 godina) i srednjoškolskoga (16–17 godina) uzrasta. Rezultati su pokazali da je *and* vrijedna i multifunkcionalna diskursna oznaka koja ispunjava nekoliko ključnih pragmatičkih funkcija u govoru nastavnika, koja prvenstveno služi za označavanje elaboracije, kontinuiteta i redoslijeda, kao i za strukturiranje diskursa signaliziranjem promjene teme, uvođenjem pitanja te isticanjem kontinuiteta. Navedenim funkcijama diskursna oznaka *and* pomaže u oblikovanju razredne interakcije i održavanju koherentnosti. Rezultati provedenoga istraživanja također su pokazali kako ova jednostavna i učestala diskursna oznaka pomaže nastavnicima u upravljanju razrednom komunikacijom i poticanju interakcije. Možemo zaključiti da je važnost ovoga istraživanja u doprinosu rastućemu korpusu istraživanja diskursnih oznaka u nastavi engleskoga kao stranoga jezika unutar kojih naglašava njihovu pedagošku važnost u poticanju učinkovite interakcije između nastavnika i učenika.

Nihada Delibegović Džanić i Emina Berbić Kolar autorice su članka naslova *Lose a Toe: Stephen Colbert's Muga Frozen Parody and Political Humor* u kojem se, primjenom teorije konceptualne integracije, analizira konstrukcija značenja političke parodije i političkoga humora kojim se eksplicitno dekonstruiraju dnevne vijesti. U radu se posebno usmjerava na parodiju i politički humor Snježnoga kraljevstva *Učinimo Ameriku opet velikom* Stephena Colberta. U radu se također pokušava rastumačiti kako umjetnička obrada napjeva *Puštam sve* pridonosi isticanju pojedinih aspekata stvarnosti, a time i postizanju retoričkih ciljeva u političkome diskursu. Cilj ovoga rada jest, dakle, dvostruk: ispitati stvaranje humorističkoga značenja u multimodalnim formatima u konceptualnom *blendu* kao rezultat nepodudarnosti proizvedene u integriranom prostoru te ispitati ulogu novih zaključaka i konceptualizacija

proizvedenih u integriranome prostoru u postizanju retoričkih ciljeva, odnosno kritike političke i društvene zbilje. Humoristično značenje, podsjećaju autorice, nastaje u novonastaloj strukturi zbog neobičnoga spoja povezanih elemenata, što rezultira neskladom. (Coulson 2002, Marín-Arrese 2003, Fujii 2008). Raznolikost modaliteta korištenih u stvaranju humora, uključujući različite vizualne znakove, pomaže gledateljima raspakirati *blendove* i uspješno razumjeti kritiku političke stvarnosti. Osim toga, budući da konceptualna integracija može poslužiti kao retorički alat koji pak može utjecati na to da publika promijeni svoju percepciju stvarnosti i poduzme što, (Coulson 2006, Coulson i Oakley 2006, Coulson i Pascual 2006, Oakley i Coulson 2008), analizirajući konstrukciju značenja satiričnoga teksta u okviru konceptualne integracije, autorice smatraju, mogu se otkriti retorički i argumentativni ciljevi unutar političkoga diskursa. Istraživanjem se pokazuje da se na taj način humorom dolazi do promicanja određenih stajališta, odnosno postizanja retoričkih ciljeva.

Cultural Currents and Sentiments: VADER Sentiment Analysis of Social Media Posts Related to the Montenegrin Coastal Region and Dalmatia članak je koji potpisuje Igor Ivanović. U radu se autor bavi analizom sentimenta objava na društvenim mrežama povezanih s crnogorskom obalnom regijom i Dalmacijom. Upotrebom alata za analizu sentimenta VADER istraživalo se na koji se način spomenute geografske regije percipiraju na platformama *Reddit*, *Facebook* i *Instagram*. Cilj istraživanja bio je razumjeti digitalnu percepciju i diskusije vezane za prethodno spomenute regije, s naglaskom na turizam, lokalnu kulturu i sociopolitička pitanja. Rezultati istraživanja pokazali su razlike u sentimentima između platformi, što upućuje na različite demografske karakteristike korisnika i načine interakcije na različitim platformama. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da su na *Instagramu* objave uglavnom imale pozitivan sentiment ističući prirodne ljepote i kulturne događaje. Nasuprot tomu, *Reddit* i *Facebook* donose širu paletu sentimentata, uključujući negativne aspekte ili izazove povezane s turizmom, poput zagađivanja okoliša ili narušavanja svakodnevnoga života lokalnoga stanovništva. Navedeno istraživanje pridonosi boljemu razumijevanju na koji način se digitalne kulturne dinamike odražavaju na percepciju regionalnih identiteta te pruža korisne uvide predstavnicima turističkoga sektora i upravljanja kulturnom baštinom ističući važnost praćenja sentimenta na društvenim mrežama kao određene vrste pokazatelja javnoga mišljenja.

Članak pod nazivom *Changing Children's Environmental Attitudes by Changing the Familiar Stories? Results of an Experiment* sadrži rezultate istraživanja koje su provele autorice Eni Buljubašić, pok. Andreja Bubić i Josipa Korljan Bešlić. U radu su izneseni i interpretirani rezultati eksperimenta iz područja empirijske ekokritike u kojem se uspoređuju stavovi prema okolišu kod djece prije i poslije čitanja jedne zbirke ekopriča. Glavni cilj toga istraživanja bio je empirijski utvrditi hoće li i u kojoj mjeri čitanje književnih tekstova s eksplicitnom ekopedagoškom dimenzijom pozitivno utjecati na stavove o okolišu kod djece. Sudionici toga istraživanja, djeca, imali su zadatak pročitati četiri ekopriče u vremenu tri – četiri tjedna tijekom školske nastave. Eksperiment je proveden s učenicima petih i šestih razreda osnovne škole (većinom jedanaestogodišnjacima) u dvama regularnim školama i dvama ekoškolama na širem području grada Splita. Pretpostavka istraživanja bila je da će se rezultati čitanja ekopriča razlikovati po kriteriju prethodnoga ekološkog obrazovanja. Djeca su čitala priče iz zbirke *Bajke za bolje sutra* (2010), u kojima su popularni tekstovi književne tradicije i popularne medijske kulture „nanovo” ispričani s ekološkom tematikom. U istraživanju je korišteno nekoliko instrumenata: kvantitativni upitnik dan prije i poslije čitanja, listići s otvorenim pitanjima o razumijevanju priča dani nakon čitanja svake priče te kreativno pisanje pri kojemu su djeca napisala vlastitu ekopriču. Rezultati su pokazali da su učenici iz ekoškola imali pozitivnije stavove prema okolišu, no nije primijećena razlika u stavovima prije i poslije čitanja odabranih ekopriča u objema grupama škola. U radu su dobiveni rezultati uspoređeni s recentnom studijom slične metodologije koja je pokazala suprotne rezultate (Ebersbach i Brandenburger 2020) te se tumači trendove na koje provedeni eksperiment upućuje. Najvažniji među tim trendovima, smatraju autorice, jest onaj koji sugerira korelaciju između prethodnoga obrazovanja za očuvanje okoliša i osobnoga iskustva djece s načinom na koji čitaju i razumijevaju ekopriče.

Anamarija Gjuran-Goha također se bavi filološkom temom u svojem članku naslova *Tvorbeni modeli i značenjska razgraničenja u hrvatskome medicinskom nazivlju*. U istraživanju se polazi od činjenice da su tvorbeni modeli ključna sastavnica u razumijevanju jezične dinamike specifičnih strukovnih jezika, osobito u kontekstu hrvatskoga medicinskog jezika. Razumijevanje tvorbenih strategija u tom području, kako autorica navodi, omogućava precizno imenovanje medicinskih pojava i pridonosi sustavnomu razvoju i standardizaciji medicinskoga nazivlja, čime se osigurava njegova funkcionalnost unutar struke i svakodnevne komunikacije. Cilj ovoga rada bio je analizirati i prikazati tvorbene modele u hrvatskome medicinskom nazivlju provodeći korpusno istraživanje i oslanjajući se na prethodna istraživanja tvorbenih načina u općemu jeziku i u jeziku struke te utvrditi značenjska razgraničenja naziva. Provedenom analizom pokušalo se utvrditi koji tvorbeni modeli dominiraju u tvorbi medicinskoga nazivlja s naglaskom na omjer zastupljenosti domaćih i stranojezičnih tvorbenih obrazaca. Vodeći se činjenicom da je medicinsko nazivlje nastalo na temeljima klasičnih jezika, polazište u istraživanju bilo je velik broj stranih osnova, sufiksa i prefiksa, kao i prefiksoidnih i sufiksoidnih tvorenica. Korpus na kojemu je provedeno istraživanje uključio je medicinske publikacije iz kojih su izlučeni odgovarajući primjeri za analizu. U fokusu provedene analize bile su imeničke i pridjevske tvorenice, koje su i najbrojnije u medicinskom nazivlju. Tvorenice su razvrstane s obzirom na način tvorbe (odimenička, otpridjevna te odglagolska tvorba). Kvantitativna je analiza potvrdila da je sufiksalna tvorba najplodniji tvorbeni način u medicinskom nazivlju. Od ukupno 297 izlučenih primjera, 180 je tvoreno sufiksalmom tvorbom. Prefiksalna je tvorba slabije plodan tvorbeni način u medicinskom nazivlju (32 zabilježena primjera), a često se bilježi usporedna uporaba domaćih i stranih istoznačnih prefiksa (*protutijelo* – *antitijelo*, *poslijeoperacijski* – *postoperacijski*). Semantička je analiza pokazala da pravilan odabir sufiksa utječe na promjenu značenja naziva, a ne samo na usklađenost s leksičkom normom. Važnost istaknutoga istraživanja jest u tome što će ono uvelike pridonijeti razumijevanju tvorbenih procesa u jeziku medicinske struke te proširiti spoznaje o tvorbenim modelima specifičnima za navedenu jezičnu domenu.

U dijelu časopisa u kojemu objavljujemo neregizirane priloge, predstavljamo tri prikaza monografija i jednu vijest o održanoj konferenciji.

Luka Marković na iscrpan način prikazuje monografiju klasičnoga filologa, romanista, dopisnoga člana HAZU-a, sveučilišnoga profesora i književnoga prevoditelja iz Madrida, Francisca Javiera Juez Gálveza naslova *Od Marula do Marune: hispansko-hrvatske književne veze*, koju je objavio splitski Književni krug 2025. godine. Rezultati višedesetljetnoga rada autora, od 90-ih godina 20. stoljeća do danas, okupljeni su i predstavljeni u toj važnoj knjizi sastavljenoj od izbora autorovih dopunjenih, prerađenih, nekih prevedenih te nekih dosad neobjavljenih radova o temi kulturnih, književnih te ujedno i povijesnih veza tih dvaju kulturno-jezičnih područja. Na početku monografije autor se bavi Marulićem i Markantunom de Dominisom, većim dijelom posvetivši se Marulićevim hispanskim i luzofonskim kontaktima. Prisutnost Marulićevih djela na Iberskom poluotoku u 16. i 17. stoljeću posebno se kontekstualizira u vidu odnosa s isusovcima te inkvizicijskom praksom, a u zasebnom se potpoglavlju sagledava brojnost sačuvanih primjeraka u fondovima raznih biblioteka. Osim ranonovovjekovne, prikazuje se i Marulićeva recepcija na Iberskom poluotoku i Južnoj Americi u 20. i 21. stoljeću. Manjim dijelom autor se, u ovome dijelu monografije, bavi odnosom Markantuna de Dominisa s Grofom od Gondomara (Diego Sarmiento de Acuña) i ulogom koju je on odigrao u širenju de Dominisovih djela u Španjolskoj, ponajviše *De republica ecclesiastica*. Pored navedenoga, u ovoj monografiji autor se bavi analizom djelovanja Stanka Vraza kao ilirskoga prevoditelja španjolske romance na našem prostoru. Pritom se detaljno analizira Vrazov prijevod pjesme portugalskoga pisca Antonija Ferreire. Osim toga, analiziraju se i drugi prijevodi, poput španjolskoga prijevoda Leskovarove pripovijetke *Misao na vječnost* te hrvatska recepcija španjolskih djela od prvoga književnog prijevoda 1869. do međuratne 1920. godine. Usto, autor se bavi i hrvatskim piscima koji su stasali u godinama između dvaju svjetskih ratova: Krležom i njegovim *El retorno de Filip Latinovicz*, čiji prijevod i recepciju autor studijozno analizira, Ivanom Goranom Kovačićem i prijevodima njegove *Jame*,

prijevodima pripovijetke *Voda* Vladimira Nazora, razmatranjima španjolskoga prijevoda djela Ive Andrića, španjolskim prijevodom *Ruku* Ranka Marinovića, prijevodom drame *Bez trećega* Ranka Marinkovića te drugih istaknutih hrvatskih pisaca, poput Borisa Marune i Miljenka Jergovića kao i hispanističkim djelovanjem Mirka Tomasovića. Spomenuto djelo obuhvaća širok vremenski okvir od preko pola tisućljeća, donosi pregršt podataka te važne rezultate ne samo u području komparativne književnosti, kroatistike i hispanistike već i traduktologije, povijesti, sociologije i drugih disciplina.

Josip Vrandečić donosi nam prikaz monografije Mladena Domazeta pod naslovom *Crkva Sv. Ivana Krstitelja na Birnju u Kaštel Lukšiću*, koja je također objavljena 2025. godine. U tom vrijednom djelu, na 218 stranica teksta i uz brojne slikovne priloge, autor donosi niz podataka o crkvi podignutoj negdje između 1185. i 1226. godine te čitateljima približava, prikazujući povijest sela u kojem je podignuta, i mnoge detalje vezane za prvi spomen te romaničke crkve 1276. godine, njezino širenje 1444. godine, pa sve do oštećenja tijekom talijanskih granatiranja 1942. godine i do temeljite obnove 1951. U monografiji se autor osvrće i na lik njezina patrona, svetca zaštitnika, sv. Ivana Krstitelja kao i na njegovu simboličku važnost za stanovnike Kaštela. Autor podjednako razmatra kaštelanski, poglavito lukšićki puk, koji je od davnih vremena sve do danas gradio, obnavljao, pohodio i častio crkvu i svojega zaštitnika. Stoga se može zaključiti da je ta monografija velikim dijelom povijest čitavoga naselja, presjek njegova političkoga, socijalnoga i vjerskoga života jer Mladen Domazet dokumentira događaje oko crkve vezane za spomenuti sukob Splićana i Trogirana, učestale sukobe, pljačkanja, paleži, osmanlijskih otmica itd. Osim političkih i društvenih događaja o kojima nas autor informira vezano za kraj u kojem je podignuta crkva, u knjizi se posebna pozornost posvećuje pobožnosti stanovnika toga kraja prema sv. Ivanu. Višestruko je značenje te vrijedne monografije i za stanovnike Kaštel Lukšića, ali i općenito za povijest Dalmacije.

Aleksandar Jakir i Marko Trogrlić na zanimljiv način predstavljaju monografiju autora Johannes Kalwode pod naslovom *Parteien, Politik und Staatsgewalt in Dalmatien (1900–1918). Zur Wechselwirkung zwischen staatlicher Verwaltung und parlamentarischer Vertretung (Studien zur Geschichte der Österreichisch-Ungarischen Monarchie. Herausgegeben im Auftrag des Institutes for Habsburg and Balkan Studies der Österreichischen Akademie der Wissenschaften von Franz Adlgasser)*, koja je koncipirana u 18 poglavlja te obuhvaća 676 stranica. Ta opsežna monografija, tiskana u Beču 2023. godine, izdanje je Austrijske akademije znanosti i umjetnosti koja, kako navode Jakir i Trogrlić, „upotpunjuje naše poznavanje kompleksnoga političkog krajolika Dalmacije tijekom ranoga 20. stoljeća“. Vrijedna monografija bečkoga povjesničara donosi pregled dosadašnjih spoznaja vezanih za političke prilike i odnos Beča sa svojom najjužnijom pokrajinom te nudi detaljnu analizu djelovanja političkih stranaka i državne politike na prostoru Dalmacije od 1900. do 1918. godine. Djelo se temelji na novomu opsežnom arhivskom istraživanju te se u njemu na posebice zanimljiv i uspješan način kontekstualizira lokalna politika Dalmacije unutar širega okvira austro-ugarske politike i turbulentnih događaja Prvoga svjetskog rata. Na cijelome nizu primjera, ističu Jakir i Trogrlić, autor u knjizi uspijeva uputiti na složene odnose između političkih stranaka i državne vlasti, što joj pridaje posebice važno mjesto u kontekstu razumijevanja interakcije između državne vlasti i parlamentarnoga predstavništva u Dalmaciji u predmetnome razdoblju.

Petra Božanić donosi nam vijest o konferenciji *Riječki filološki dani*, koja se održala u Rijeci od 10. do 12. travnja 2025. Četrnaesto izdanje međunarodnoga znanstvenog skupa *Riječki filološki dani* organizirao je Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci te je tijekom trodnevnoga znanstvenog programa okupio 123 izlagača sa 69 pojedinačnih izlaganja te 23 izlaganja u okviru sedam panela iz područja jezikoslovlja, književnosti i kulturnih studija. Program Skupa obuhvatio je tri tematske cjeline: *Svojom voljom i ženskom rukom*, *Rodna lingvistika: prijepori, postignuća, izazovi* te *Miscellanea philologica*. Osim izlagača iz Hrvatske, na Skupu su sudjelovali znanstvenici iz Bosne i Hercegovine, Italije, Mađarske, Makedonije, Poljske, Slovenije, Srbije i Tanzanije. Ovogodišnje *Riječke filološke dane* obilježio je tematski razgranat i slojevit program koji je ponudio dublje razumijevanje jezika i književnosti u društvenim, kulturnim i povijesnim kontekstima. Poseban naglasak stavljen je na rodnu problematiku, jezične politike

te transgresivne prakse u jeziku i književnosti. Petra Božanić ističe da će se ovogodišnji *Riječki filološki dani* pamtiti po hrabrome tematskom okviru, kvaliteti izlaganja i plodnim raspravama koje su pridonijele produbljivanju znanja i otvaranju novih istraživačkih perspektiva unutar humanističkih znanosti.

Suvremenost tema kojima se bave autori članaka ovogodišnjega broja *Zbornika radova Filozofskog fakulteta u Splitu* te nacionalno i međunarodno autorstvo još jednom su potvrdili važan doprinos članaka koje *Zbornik* objavljuje unutar različitih znanstvenih grana. K tomu, važno je naglasiti da prikazi spomenutih monografija i vijest s održane konferencije podižu važnost o hrvatskoj kulturno-književnoj i jezičnoj baštini smjestivši je u međunarodni kontekst te su stoga podjednako vrijedni za domaće i inozemne čitatelje.

dr. sc. Nikica Mihaljević, red. prof.
glavna urednica *Zbornika radova Filozofskog fakulteta u Splitu*